

Milloin epäillä selkärankareumaa?

Riitta Tuompo

Sisätautien ja reumatologian erikoislääkäri, HUS

25.11.2021

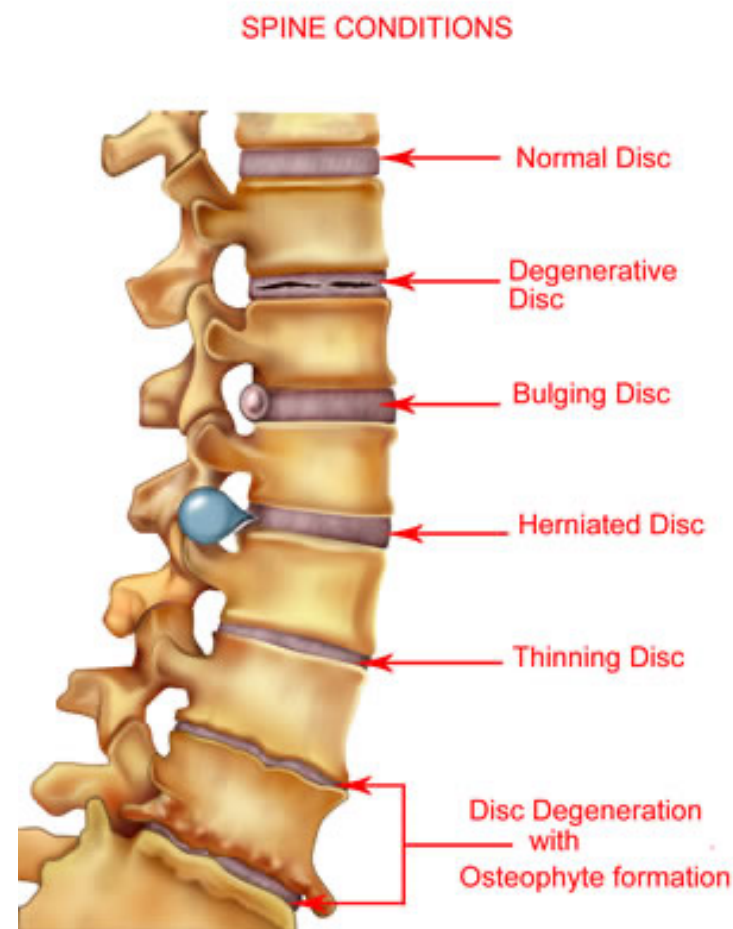
Selkäoireiston yleisyys

Yli 30-v suomalaisista:

- 80% on kokenut ainakin kerran alaselkävaivoja
- 50% on kokenut toistuvia (yli 5) kipuepisodeja
- Maailmanlaajuisesti elämänikäinen prevalenssi 84%
- 1-2% tarvitsee leikkaushoitoa
- Suomessa v 2012 selkäsairauden takia työkyvyttömyyseläkkeellä oli 26 600 henkilöä

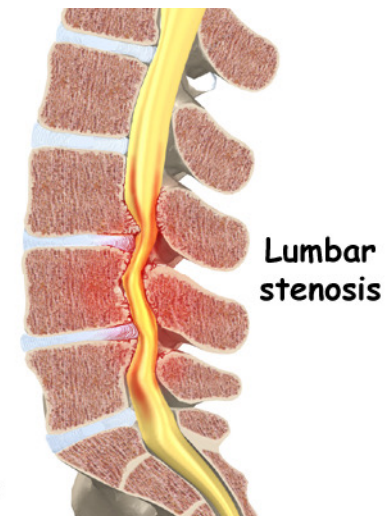
Selkävaivan tavallisia syitä

- Välilevyn ja fasetti-nivelen rappeuma
- Välilevyn pullistuma
- Lihasten ja ligamenttien vammat
- Osteoporoosi l. luukato ja nikaman luhistuminen

Selkäkipujen syitä

- Spinaalistennoosi l. ydinkanavan ahtauma
- Anatomiset rakenne-virheet (skolioosi, spondylolisteesi)
- Sisäelimistä säteilevä kipu
- Systeemisairaus (syöpä, tulehdus, **selkärankareuma**)

Tulehduksellinen selkäkipu

- Avoterveydenhuolloyksien kroonisista selkäkipupotilaista 5%:lla tulehduksellinen selkäkipu
- Tulehduksellisen selkäkipun hoito poikkeaa muun kroonisen selkäkipun hoidosta – varhainen tunnistaminen tärkeää
- Tulehduksellisen selkäkipun taustalta voi löytyä selkärankareuma, nivelpsoriaasi tai muu spondyloartropatiaryhmän tauti

Tulehduksellinen selkäkipu

- selkäkipu kestänyt vähintään 3 kk
  - oire alkanut alle 40(45)-vuoden iässä
  - oire alkanut vähitellen
  - kipu herättää yöllä
  - selkäkipu helpottuu liikkeessa, lepo ei paranna
-
- 4/5 piirteen täyttyessä viittaa vahvasti tulehdukselliseen selkäkipuun

Spondyloartropatioiden kliinisiä piirteitä

- Sakroiliakaalinivelen (SI-nivel) tulehdus ristiselässä
- Jänneluuliitoksen tulehdus (entesopatia)
- Yhteys suolistotulehdukseen
- Yhteys psoriaasiin
- Esiintyminen suvuittain
- Yhteys silmän värikalvon tulehdukseen (iriitti)
- Yhteys HLAB27-kudostyyppiin

Selkärankareuma

- yleisin tulehduksellinen selkäsairaus
- esiintyminen väestössä 0.2% - 1.2%
- miehillä 2-3 x yleisempi kuin naisilla
- alkaa nuorella iällä
- Suomessa uusia tapauksia 6-7/100 000 l. 300-400 /v

Tavallisimmat artriitit ja entesiitit selkärankareumapotilaalla

ARTRIITIT (punainen väri)

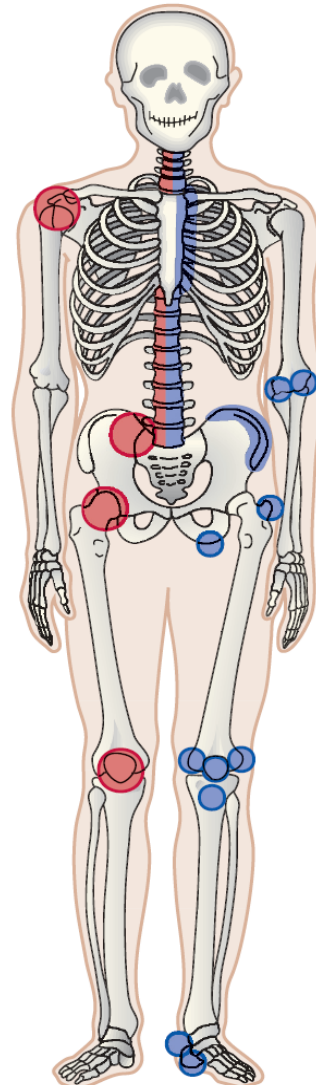
Olkanel

Selän fasettinivelet

Risti-suoliluunivel

Lonkkanivel

Polvinivel

ENTESIITIT (sininen väri)

Rintakehä
- rintalasta-solisluliitos
- rintalasta-kylkiluuliitokset

Kyynärpää
- olkaluun koukistajalisäke
- olkaluun ojentajalisäke

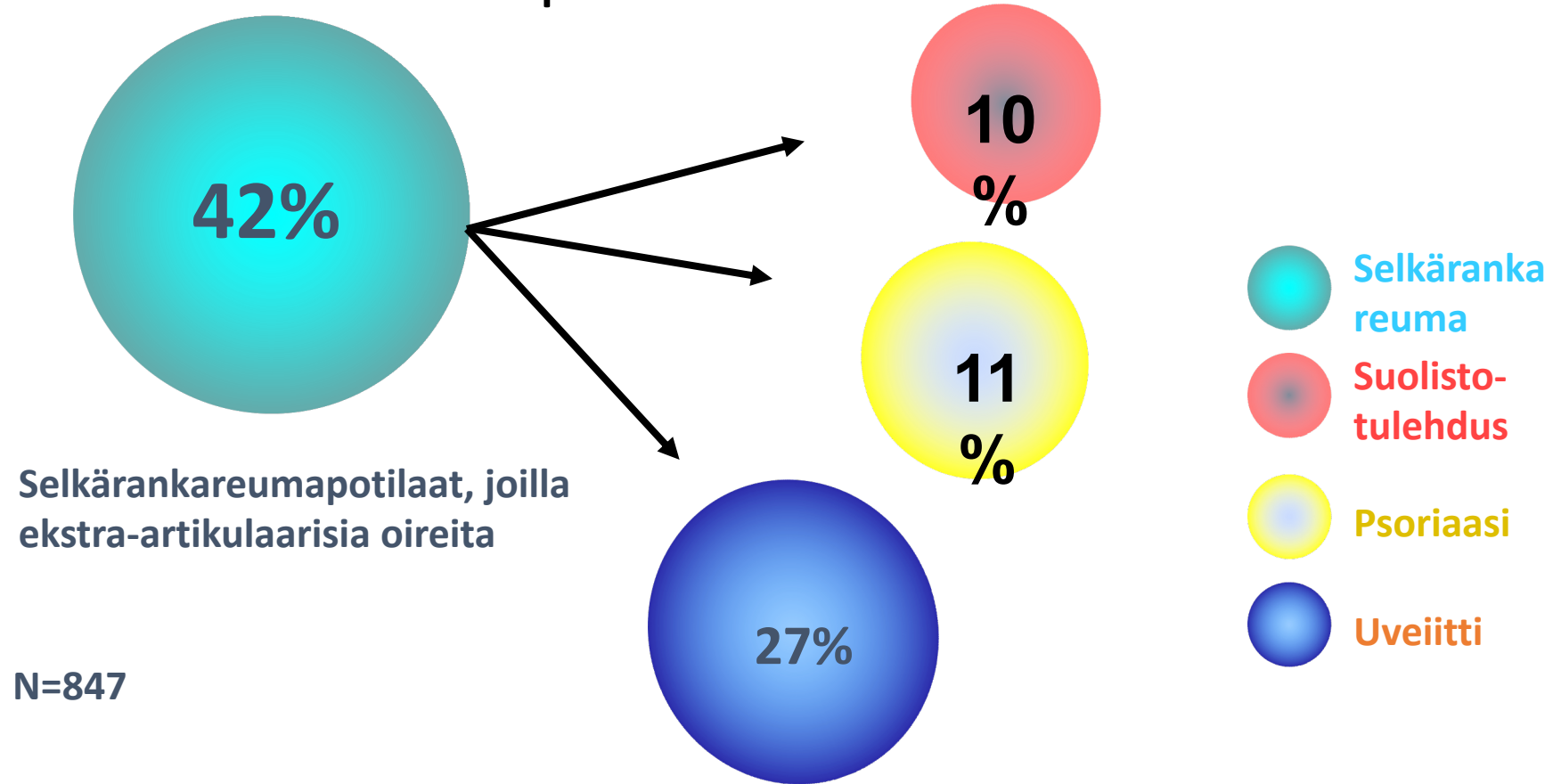
Selkä
- okahaarakkeet

Lonkan ja pakaran seutu
- suoliluun harju
- reisiluun iso sarvennoinen
- istuinkyhmy

Polvi
- polvilumpion kärki
- sääriluun kyhmy
- reisiluun sisempi ja ulompi nivelnasta

Kantapää
- akillesjänne-kantaluuliitos
- jalkapohjan kalvojänteen ja kantaluun liitos

Ekstra-artikulaariset oireet selkärankareumapotilailla

Selkärankareumapotilaan tutkiminen

- Anamneesi
  - ikä kivun alkaessa, kivun luonne ja alku
  - lähisuvun sairaudet
- Kliininen tutkimus
- Laboratoriokokeet
- Kuvantamistutkimukset
- BASFI: toimintakykyindeksi
- BASDAI: taudin aktiivisuus

BASDAI

Ole hyvä ja merkitse pienillä poikkiviivoilla alla oleville viivoille, miten kuvaisit viimeksi kuluneen viikon ajalta:

BASDAI > 4 → aktiivi tauti

1. Kokemaasi uupumuksen tai väsymyksen kokonaistasoa

Ei yhtään |-----| hyvin vaikea

2. Selkäreuman aiheuttaman kivun kokonaistasoa niskassa, selässä tai lonkissa

Ei yhtään |-----| hyvin vaikea

3. Kivun tai turvotuksen kokonaistasoa muissa nivelissä kuin edellä mainitussa

Ei yhtään |-----| hyvin vaikea

4. Kosketus- tai painoarkuuden kokonaistasoa eri puolilla kehoa

Ei yhtään |-----| hyvin vaikea

5. Aamujäykkyytesi kokonaistasoa heräämisen jälkeen

Ei yhtään |-----| hyvin vaikea

6. Aamujäykkyytesi kesto heräämisen jälkeen

Ei yhtään |-----| tuntia
0 1/2 1 1 1/2 2
tai enemmän

BASFI

BASFI > 4

**→ merkittävä
toiminnanvaja**

BASFI The Bath Ankylosing Spondylitis Functional Index

Vetäkää pystysuora viiva alla olevalle viivalle siihen kohtaan, joka kuvaa suoriutumistanne alla mainituista tehtävistä viimeksi kuluneen viikon aikana (Apuväline tarkoittaa mitä tahansa laitetta, joka auttaa Teitä suorittamaan jonkin tehtävän tai liikkeen).

1. Sukkien tai sukkahousujen paneminen jalkaan ilman apua tai apuvälineitä (esim. sukkien vetolaite).

Helppo _____ Mahdoton

2. Kynän poimiminen lattialta ilman apuvälinettä taivuttamalla vartaloa vyötärön kohdalta eteenpäin.

Helppo _____ Mahdoton

3. Kurottautuminen ottamaan jotakin korkealla olevalta hyllyltä ilman apua tai apuvälinettä (esim. toisen henkilön apua).

Helppo _____ Mahdoton

4. Nouseminen käsinjättömältä ruokapöydän tuolilta käyttämättä käsiä tai muita apuvälineitä.

Helppo _____ Mahdoton

5. Nouseminen selinmakuulta lattialta ilman apua.

Helppo _____ Mahdoton

6. Seisominen ilman tukea 10 minuutin ajan tuntematta epämukavuutta.

Helppo _____ Mahdoton

7. 12-15 porrasaskelman nouseminen vuoroaskelin käyttämättä käsikaidetta tai kävelytukea.

Helppo _____ Mahdoton

8. Katsomaan olkapään ylitse vartaloa kääntämättä.

Helppo _____ Mahdoton

9. Suoriutuminen fyysisesti vaativista tehtävistä (esim. fysioterapiaan liittyvät harjoitukset, puutarhanhoito tai urheilu).

Helppo _____ Mahdoton

10. Suoriutuminen kokonaisen päivän askareista joko kotona tai työssä.

Helppo _____ Mahdoton

Selän liikelaajuuksien mittaaminen

- takaraivo-seinämitta 0
- pään käännöt 90°
- hengitysero >5 cm
- Schober (lanneselän liikkuvuus) >4 cm
- selän sivutaivutukset >20 cm
- <https://www.asas-group.org/education/asas-slide-library/>

Laboratoriotutkimukset selkärankareumassa

- Tulehdusarvot (La, CRP) voivat olla normaalit tai koholla
- Hemoglobiini voi olla alentunut (tulehdusanemia)
- Reumatekijä **RF** ei yleensä ole positiivinen
- **CCP**ab ei yleensä positiivinen

HLAB-27

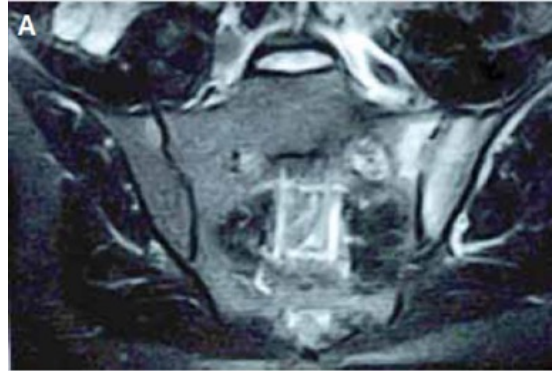
- Suomalaisista n. 14%:lla positiivinen
- Länsieurooppalaisista 4-8%:lla posit.
- Selkärankareumapotilaista 95%:lla posit.
- Kannattaa tutkia, jos tulehduksellinen selkäkipu alle 45-vuotiaalla ja SI-röntgen normaali

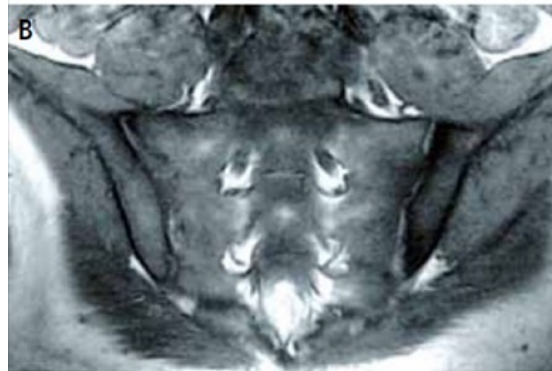
Kuvantamistutkimukset selkärankareuma-epäilyssä

- < 35-vuotiailla **magneettikuvaus** ensisijainen kuvantamismenetelmä
- Magneettikuvaus näyttää varhaisen tulehdus-muutoksen (hohkaluuödema), kun rtg-kuvassa saattaa näiden suhteen olla vuosien (jopa >5v) diagnostinen viive
- > 35-vuotiaille tavallinen röntgenkuva sopii perustutkimukseksi

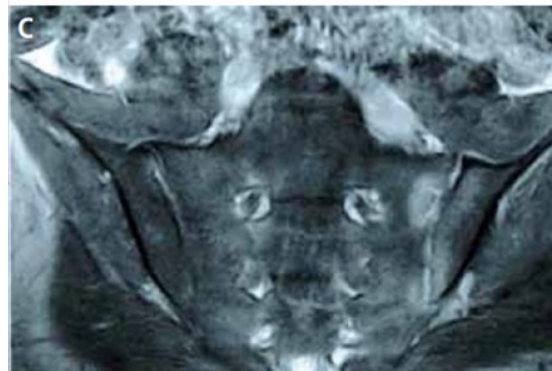
Sakroiliitti MRI:ssä

A T2-painotteinen STIR: vasemmalla voimakas hohkaluuödema, oik ylh. pieni ödema

B T1 ilman varjoainetta: nivelrustot ohentuneet ja epätarkat, vasemmalla hohkaluuödema tumma

C T1 varjoaineella: vasemmalla hohkaluuödema tehostuu, eroosioita

Selkärankareuman mukailut New York kriteerit

Kliiniset kriteerit

- > 3 kk kestänyt tulehduksellinen selkäkipu
- Lannerangan liikerajoitus
- Rintarangan liikerajoitus

Röntgenologiset kriteerit

- Vähintään 2. asteen bilateraallinen sakroiliitti
- Vähintään 3-4. asteen unilateraal. Sakroiliitti

Varma diagnoosi=röntgenologinen kriteeri vähintään 1 kliininen kriteeri

Aksiaalinen spondyloartropatia - SPA

ASAS 2009 (Assessment of SpondyloArthritis International Society)

Potilaalla alle 45-v alkanut > 3 kk jatkunut selkäkipu

sakroiliitti todettu kuvantamalla*
+ vähint.1 kliininen oire tai löydös**

tai

Potilas on HLAB27 posit. +
vähint. 2 kliinistä oiretta tai löydöstä**

* **Sakroiliitti** röntgenkuvassa tai MRI:ssä

** **SPA-oireet:**

- tulehduksellinen selkäkipu
- artriitti
- entesiitti
- uveiitti
- daktyliitti
- kohonnut CRP
- psoriaasi
- Crohnin tauti/ Colitis ulcerosa
- hyvä vaste NSAID:lle
- suvussa SPA
- HLAB27 +

Tulehduksellisen selkäkivun hoidon porrastus

Selkäkipupotilas perusterveydenhuollossa

Potilas on alle 40-v ja selkäkipu on kestänyt >3 kk
+ täyttää tulehduksellisen selkäkivun määritelmän
+/- HLAB27 positiivinen
+/- aiemmassa kuvantamistutkimuksessa sakroiliitti

Epäily sakroiliitista ja riittämätön vaste tulehduskipulääkkeille

Ei-kiireellinen lähete reumatologille
+ lyhyt kuvaus työhistoriasta ja sairauksista
+ nykyoireen kesto ja luonne
+ oireiden vaikutus työ- ja toimintakykyyn
+ yleis, nivel- ja ihostatus
+ La, CRP, PVK ja HLAB27
+ >35-v SI-nivelten/lannerangan rtg